

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლით გათვალისწინებული არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების თაობაზე (საქმე Nას-1156-1176-2011, 20.01.2012).

აღნიშნული სამოქალაქო საქმე ეხებოდა ნ. ს-მის სარჩელს, რომლითაც იგი მოპასუხისგან მოითხოვდა ხანძრის შედეგად ქონების განადგურებით გამოწვეული მორალური ზიანის ანაზღაურებას.

საკასაციო სასამართლოს მოსაზრებით, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად მიიჩნია, რომ განსახილველ შემთხვევაზე ვრცელდებოდა სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლი არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესახებ.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ მოცემული ურთიერთობის თავისებურების გათვალისწინებით, არ არსებობდა მორალური ზიანის ანაზღაურების ნორმატიული საფუძველი, კერძოდ, სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ განსახილველი დავის სწორად გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანი იყო ზემოხსენებული ნორმით გათვალისწინებული მიზნის სწორად დადგენა. პალატის განმარტებით, კერძო სამართლით გათვალისწინებული სხვადასხვა ურთიერთობების შედეგად შეიძლება ადგილი ჰქონდეს მორალურ, სულიერ ტანჯვას, მაგრამ მისი ანაზღაურება დაიშვება მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში, ე.ი. კანონი პირდაპირ ადგენს, თუ კონკრეტულად რომელი სიკეთის ხელყოფის შემთხვევაში შეიძლება მოითხოვოს დაზარალებულმა არაქონებრივი ზიანისათვის ანაზღაურება. ამდენად, კანონის მიზანია, შეამციროს, შეზღუდოს ამ ნორმით გათვალისწინებული შედეგის დაუსაბუთებელი გაფართოება, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობა და წესრიგი. ადამიანის ჯანმრთელობა წარმოადგენს სკ-ის 413-ე მუხლის მე-2 ნაწილით დაცულ ერთ-ერთ სიკეთეს, რომლის ხელყოფისათვის დაზარალებულმა შეიძლება მოითხოვოს არაქონებრივი (მორალური) ზიანის ანაზღაურება. მითითებული ნორმით დადგენილი შედეგის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს ადამიანის ჯანმრთელობის ხელყოფა, რის შედეგად დაზარალებულმა, ასევე განიცადა სულიერი ტანჯვა, ფსიქიკური სტრესი; ამდენად, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება გათვალისწინებულია ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შედეგად გამოწვეული სულიერი, ფსიქიკური ტანჯვის გამო და არა - ქონებრივი ზიანის გამო სულიერი ტანჯვით გამოწვეული ჯანმრთელობის მოშლის შემთხვევაში. აქედან გამომდინარე, საცხოვრებელ სახლში გაჩენილ ხანძართან დაკავშირებული ფსიქოემოციური სტრესი და ხანძრის გამო გამოწვეული ისეთი უარყოფითი ფაქტორები, როგორცაა უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალეები და ამ ფაქტორებით გამოწვეული ჯანმრთელობის გაუარესება, არ წარმოადგენს მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის კანონით გათვალისწინებულ საფუძველს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ზემოხსენებული ნორმის მოქმედება უნდა გაგვევრცელებინა ნებისმიერი ქონებრივი ვალდებულების დარღვევისას განცდილი სულიერი ტანჯვის შედეგად ადამიანის ჯანმრთელობის გაუარესებაზე, რაც ყოველად დაუშვებელია.

სამოქალაქო საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

თეიმურაზ თოდრია (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ვასილ როინიშვილი, მათა სულხანიშვილი

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი მოსმენის გარეშე

საკასაციო საჩივრის ავტორი – სს „თ-ი“

მოწინააღმდეგე მხარე – ნ.ს.-შ-ე

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 24 ივნისის გადაწყვეტილება

დავის საგანი – მორალური და მატერიალური ზიანის ანაზღაურება

საკასაციო საჩივრის ავტორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული გადაწყვეტილების ნაწილობრივ გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა

აღწერილობითი ნაწილი:

თბილისის საქალაქო სასამართლოში სარჩელი აღძრა ნ.ს.-შ-ემ სს „თ-ის“ მიმართ და მოითხოვა: სს „თ-ის“ შვილის – ბ. შ-ის გარდაცვალებით მიყენებული მორალური ზიანის ასანაზღაურებლად 15000 აშშ დოლარის დაკისრება; სს „თ-ის“ მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესებისათვის მიყენებული მორალური ზიანის ასანაზღაურებლად 15000 აშშ დოლარის დაკისრება; სს „თ-ის“ მკურნალობისათვის გაწეული და სამომავლოდ გასაწევი ხარჯების ანაზღაურების დაკისრება; სს „თ-ის“ მატერიალური ზიანის – 12000 აშშ დოლარის ანაზღაურების დაკისრება.

მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და მოითხოვა მის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2010 წლის 8 ივნისის გადაწყვეტილებით ნ.ს.-შ-ის სარჩელზე სს „თ-ის“ მიმართ მორალური და მატერიალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მიღებულ იქნა წინასწარი (შუალედური) გადაწყვეტილება. დადგენილ იქნა, რომ ბ. შ-ის გარდაცვალება წარმოდგენს სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული მოქმედების შედეგს, რითაც ნ.ს.-შ-ეს მიადგა მორალური ზიანი. დადგენილ იქნა, რომ ნ.ს.-შ-ის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესება წარმოადგენს სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული მოქმედების შედეგს, რითაც ნ.ს.-შ-ეს მიადგა მატერიალური და მორალური ზიანი.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა სს „თ-მა“, მოითხოვა მისი გაუქმება და საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნება იმავე სასამართლოსათვის.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 24 ივნისის გადაწყვეტილებით სს „თ-ის“ სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2010 წლის 8 ივნისის წინასწარი გადაწყვეტილება იმ ნაწილში, რომლითაც დადგენილ იქნა, რომ ბ. შ-ის გარდაცვალება წარმოადგენს სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული მოქმედების შედეგს, რითაც ნ.ს.-შ-ეს მიადგა მორალური ზიანი (გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის მე-2 პუნქტი) და ამ ნაწილში მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება. ბ. შ-ის გარდაცვალებით მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ნაწილში სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

სააპელაციო სასამართლომ საქმეზე დადგენილად მიიჩნია შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2008 წლის 23 მაისის კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ 2003 წლის 13 მაისს 1415 საათზე ქ. თბილისში, ყ-ას ქ. №12-ში საცხოვრებელი სახლის მეორე სართულზე გაჩნდა ხანძარი, რომლის შედეგად დაზიანდა (დაიწვა) ნ.ს.-შ-ის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონება (ტ.ი, ს.ფ. 23-36, 212).

თბილისში, ყ-ას ქ. №12-ში მცხოვრებ მოზინადრეებს ელექტროენერგია მიეწოდებოდათ სს „თ-ის“ ქვესადგურ მთაწმინდის №7 ფიდერიდან (ტ.ი, ს.ფ. 23-36).

შემთხვევის დღეს, სარემონტო სამუშაოების გამო, №7 ფიდერი გარკვეული პერიოდული რამდენჯერმე ჩაირთო და გამოირთო. ამასთან, მაღალმა ძაბვამ გამოიწვია მოკლე ჩართვა და შემდგომ გაჩნდა ხანძარი (ტ.ი, ს.ფ. 23-36).

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 23.05.2008 წლის კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ ბინაში გაჩენილი ხანძარი გამოწვეულია მოპასუხე ორგანიზაციის მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული ქმედებით, კერძოდ, ხანძრის გამომწვევი მიზეზი გახდა სს „თ-ის“ მიერ უხარისხო პროდუქციის - ელექტროენერგიის მიწოდება (ტ.ი, ს.ფ.23-36).

ხანძრის შედეგად განადგურდა ნ.ს.-შ-ის მოძრავი ნივთები და დაზიანდა მისი კუთვნილი ბინა, რის გამოც თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2008 წლის 23 მაისის გადაწყვეტილებით სს „თ-ს“ ნ. ს.-შ-ის სასარგებლოდ დაეკისრა საცხოვრებელი სახლის აღდგენისთვის გაწეული და გასაწევი ხარჯის - 40012 ლარისა და საოჯახო-საყოფაცხოვრებო ნივთების განადგურებით მიყენებული ზიანის - 7250 აშშ დოლარის გადახდა (ტ.ი, ს.ფ.23-36). გადაწყვეტილება შესულია კანონიერ ძალაში (ტ.ი, ს.ფ. 37-39).

ქ. თბილისში, ყ-ას ქ. №12-ში მდებარე საცხოვრებელ სახლში ნ.ს.-შ-ე ცხოვრობდა ქალიშვილთან - ბ. შ-ან და შვილიშვილებთან - კ. ხ-ან, კ. ხ-ან და ნ. ხ-ან ერთად (ტ.ი, ს.ფ.42).

ხანძრის შემდეგ ნ.ს.-შ-ე ოჯახთან ერთად ცხოვრობდა ნაქირავებ ბინაში, აღნიშნული დადგენილია პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ, რაც მხარეებს სადავოდ არ გაუხდიათ;

ბ. შ-ეს 2002 წლის 30 ივლისს კ.ჩ-ას სახ. პერინატალური მედიცინისა და მეანობა-გინეკოლოგიის ს/კ ინსტიტუტში კლინიკური გამოკვლევებით დაუდგინდა საშვილოსნოს მიომის და საკვერცხეების კისტოზური პროცესის არსებობა, რის გამოც გაუკეთდა ოპერაცია - საშვილოსნოს ექსტირპაცია ორივე დანამატთან ერთად. ოპერაციული მასალის ჰისტოპათოლოგიური შესწავლით გამოვლინდა საკვერცხეების პაპილარული ადენოკარცინომა. პათოლოგიური პროცესი ექვემდებარებოდა სპეციალიზებულ ონკოლოგიურ მკურნალობას,

რის გამოც ბ.შ-ე იმყოფებოდა ონკოლოგიის ნაციონალურ ცენტრში საექიმო მეთვალყურეობის ქვეშ და უტარდებოდა ქიმიო და სხივიური თერაპია. 2004 წლიდან მოცემულია ავთვისებიანი პათოლოგიური პროცესის უარყოფითი დინამიკა ბ.შ-ის ჯანმრთელობის მდგომარეობის დამძიმებით (ტ. I, ს. ფ. 43, 44, 148, 155-173). ბ. შ-ე გარდაიცვალა 2005 წლის 22 ივლისს (ტ. I, ს. ფ. 70).

ნ.ს.-შ-ეს 1989 წლის დეკემბერში დაუდგინდა შემდეგი დიაგნოზები: ჰიპერტონული დაავადება II; გულის იშემიური დაავადება; ათეროსკლეროზული კარდიოსკლეროზი. 2003 წლის შემდგომ პერიოდში მას განუვითარდა გულის მძიმე პათოლოგია მოციმციმე არითმიისა და მასთან დაკავშირებული გულის შორსწასული უკმარისობის სახით. 2007 წლის იანვრიდან ის დაავადებულია II ტიპის შაქრიანი დიაბეტით, 2009 წლის ივნისისათვის გულ-სისხლძარღვთა დაავადების დიაგნოზია: გულის ქრონიკული იშემიური დაავადება; მოსვენებისა და დამაბვის სტენოკარდია; ათეროსკლეროზული კარდიოსკლეროზი; გულის უკმარისობა III NY ფუნქციური კლასი; მოციმციმე არითმია; ჰისის კონის მარცხენა ტოტის არასრული ბლოკადა; II ტიპის შაქრიანი დიაბეტი დეკომპენსირებული. ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების გამო მოსარჩელე სისტემატურად მკურნალობდა სხვადასხვა სამკურნალო დაწესებულებებში (ტ. I, ს. ფ. 79, 80, 88, 89, 94-119).

ნ.ს.-შ-ის სარჩელი ეფუძნებოდა იმ გარემოებას, რომ 13.05.2003 წელს ნ.ს.-შ-ის საცხოვრებელ სახლში გაჩენილი ხანძარი, მასთან დაკავშირებული ფსიქოემოციური სტრესი და ხანძრის გამო გამოწვეული უარყოფითი ფაქტორები: უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალები, საფუძვლად დაედო ნ.ს.-შ-ის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესებას და ამჟამინდელ მძიმე ჯანმრთელობის მდგომარეობას, ასევე მისი ქალიშვილის, ბ. შ-ის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესებას, ონკოლოგიური დაავადების რეციდივს და საბოლოოდ მის გარდაცვალებას. შესაბამისად, პალატამ მიიჩნია, რომ დავის გადასაწყვეტად უნდა დადგენილიყო: 13.05.2003 წელს საცხოვრებელ სახლში გაჩენილი ხანძარი (მასთან დაკავშირებული ფსიქო-ემოციური სტრესი) და ხანძრის გამო გამოწვეული უარყოფითი ფაქტორები (უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალები) წარმოადგენდა თუ არა ნ.ს.-შ-ის ჯანმრთელობის გაუარესებისა და ბ. შ-ის გარდაცვალების გამომწვევ შედეგს და შესაძლებელი იყო თუ არა, რომ ბ. შ-ის ავადმყოფობის ისტორიაში მითითებული ონკოლოგიური დაავადების რეციდივი დამდგარიყო გარე ფაქტორების ზემოქმედების გარეშე. ზემოაღნიშნული საკითხების დადგენის მიზნით, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 19.11.2010 წლის განჩინებით წინამდებარე საქმეზე დაინიშნა ექსპერტიზა.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ლ. სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს 26.01.2011წ. №5-001535-2011 მომართვით თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატას გადმოგზავნა სამედიცინო ექსპერტ კ. ა-ის უარი ბ. შ-ის გარდაცვალების ფაქტზე დანიშნული სამედიცინო ექსპერტიზის ჩატარებაზე იმ დასაბუთებით, რომ ექსპერტიზის წინაშე დასმული საკითხების გადასაწყვეტად საჭირო იყო გვამის გამოკვლევის ექსპერტის დასკვნა, რაც წარმოდგენილი არ არის. სამედიცინო ექსპერტის განმარტებით, დასკვნა არ არის რეგისტრირებული სამედიცინო ექსპერტიზის დეპარტამენტის გვამების სარეგისტრაციო ჟურნალში, ვინაიდან გვამი არ გამოკვლეულა სასამართლო სამედიცინო წესით და არ არის დადგენილი სიკვდილის მიზეზი, რის გამოც ექსპერტიზა ვერ შესრულდა (ტ. III, ს. ფ. 154, 155).

სააპელაციო პალატას მიიჩნია, რომ თავად მოსარჩელის მიერ სასამართლოში წარდგენილი დამოუკიდებელი სასამართლო ექსპერტიზის ცენტრ „ვექტორის“ №28/კ დასკვნა (ტ. I, ს. ფ. 65-

69), რომელსაც დაეყრდნო პირველი ინსტანციის სასამართლო ბ. შ-ის გარდაცვალების მიზეზად სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული მოქმედების მიჩნევისას, არ იყო საკმარისი მტკიცებულება იმის დასადგენად, რომ 13.05.2003 წელს საცხოვრებელ სახლში გაჩენილი ხანძარი (მასთან დაკავშირებული ფსიქოემოციური სტრესი) და ხანძრის გამო გამოწვეული უარყოფითი ფაქტორები (უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალები) წარმოადგენს ბ. შ-ის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების და ამის შედეგად მისი გარდაცვალების გამომწვევ უშუალო შედეგს.

სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლზე მითითებით და იმის გათვალისწინებით, რომ საქმეში არ იყო წარმოდგენილი რაიმე მტკიცებულება, რაც დაადასტურებდა მიზეზობრივ კავშირს სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და დამდგარ შედეგს – ბ. შ-ის გარდაცვალებას შორის, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ აღნიშნული სს „თ-ის“ ბ. შ-ის გარდაცვალებით მიყენებული მორალური ზიანის ასანაზღაურებლად 15000 აშშ დოლარის დაკისრების ნაწილში ნ.ს.-შ-ის სარჩელზე უარის თქმის საფუძველს წარმოადგენდა.

რაც შეეხება გადაწყვეტილებას იმ ნაწილში, რომლითაც დადგინდა, რომ ნ.ს.-შ-ის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესება წარმოადგენდა სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული მოქმედების შედეგს, რითაც ნ.ს.-შ-ეს მიადგა მატერიალური და მორალური ზიანი, პალატამ მიიჩნია, რომ იგი უცვლელად უნდა დარჩენილიყო შემდეგ გარემოებათა გამო:

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ლ. სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს 01.04.2011წ. №692/40 დასკვნისა და სასამართლო ექსპერტიზის ცენტრი „ვექტორის“ №29/კ დასკვნის საფუძველზე, სააპელაციო პალატამ დადგინდა, რომ 13.05.2003 წელს ნ. ს.-შ-ის საცხოვრებელ სახლში გაჩენილი ხანძარი (მასთან დაკავშირებული ფსიქოემოციური სტრესი) და ხანძრის გამო გამოწვეული უარყოფითი ფაქტორები (უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალები, ქრონიკული სტრესული სიტუაცია) სხვა ფაქტორებთან ერთად (ასაკი, 2003 წლამდე დიაგნოსტირებული კარდიოლოგიური პათოლოგიის ბუნებრივი პროგრესირება, გენეტიკური წინასწარგანწყობა და ა.შ.) წარმოადგენს ნ. ს.-შ-ის ჯანმრთელობის გაუარესებისა და მისი ამჟამინდელი მდგომარეობის განვითარების ერთ-ერთ მიზეზს.

სააპელაციო პალატის მოსაზრებით, ის გარემოება, რომ ნ. ს.-შ-ის ჯანმრთელობის გაუარესებაში და მისი ამჟამინდელი მდგომარეობის განვითარებაში 13.05.2003 წელს ნ. ს.-შ-ის საცხოვრებელ სახლში გაჩენილ ხანძართან (მასთან დაკავშირებული ფსიქო-ემოციური სტრესი) და ხანძრის გამო გამოწვეულ უარყოფითი ფაქტორებთან (უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალები, ქრონიკული სტრესული სიტუაცია) ერთად მონაწილეობდნენ სხვა ფაქტორებიც (ასაკი, 2003 წლამდე დიაგნოსტირებული კარდიოლოგიური პათოლოგიის ბუნებრივი პროგრესირება, გენეტიკური წინასწარგანწყობა და ა.შ.) განმსაზღვრელი იყო მოთხოვნის მოცულობის (ოდენობა) დადგენისას და არ შეიძლება მიჩნეულიყო აღნიშნულ ნაწილში სარჩელზე საერთოდ უარის თქმის საფუძველად.

აღნიშნულ ნაწილში გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების სამართლებრივ საფუძველად სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა სამოქალაქო კოდექსის 408-ე და 413-ე მუხლებზე.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სს „თ-ის“ სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილებას ექვემდებარებოდა, კერძოდ, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 08.06.2010 წლის წინასწარი გადაწყვეტილება უნდა გაუქმებულიყო იმ ნაწილში, რომლითაც დადგინდა, რომ ბ. შ-ის

გარდაცვალება წარმოადგენდა სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული მოქმედების შედეგს, რითაც ნ.ს.-შ-ეს მიაღდა მორალური ზიანი (გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის მე-2 პუნქტი) და ამ ნაწილში მიღებული ახალი გადაწყვეტილებით არ უნდა დაკმაყოფილებულიყო სარჩელი ბ. შ-ის გარდაცვალებით მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ნაწილში, ხოლო თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 08.06.2010 წლის წინასწარი გადაწყვეტილება დანარჩენ ნაწილში გაუქმებას არ ექვემდებარებოდა.

ამასთან, სააპელაციო პალატამ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 246-ე მუხლზე მითითებით და იმის გათვალისწინებით, რომ არ არსებობდა ბ. შ-ის გარდაცვალებით მიყენებული მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ნაწილში სარჩელის დაკმაყოფილების ფაქტობრივი საფუძველი, მიიჩნია, რომ დასახელებული ნორმის თანახმად, უქმდება გასაჩივრებული წინასწარი გადაწყვეტილება იმ ნაწილში, რომლითაც დადგენილ იქნა, რომ ბ. შ-ის გარდაცვალება წარმოადგენს სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული მოქმედების შედეგს, რითაც ნ.ს.-შ-ეს მიაღდა მორალური ზიანი და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელი ამ ნაწილში ერთიანად არ კმაყოფილდება.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს დასახელებული გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გასაჩივრა სს „თ-მა“, მოითხოვა მისი გაუქმება იმ ნაწილში, რომლითაც დაკმაყოფილდა სარჩელი და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა.

კასატორის განმარტებით, მიუხედავად იმისა, რომ არ არსებობდა მიზეზობრივი კავშირი სს „თ-ის“ ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის და განსხვავებული ვერც სასამართლოს ინიციატივით დანიშნულმა ექსპერტიზამ დაადასტურა, სასამართლომ მაინც დადგენილად მიიჩნია, რომ ნ. ს.-შ-ის ჯანმრთელობის გაუარესება წარმოადგენდა თ-ის მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული მოქმედების შედეგს, თუმცა რაში გამოიხატა აღნიშნული ქმედება და როგორ უკავშირდება იგი დამდგარ შედეგს, გადაწყვეტილებაში ამასთან დაკავშირებით არაფერია ასახული.

სამოტივაციო ნაწილი:

საკასაციო სასამართლო საკასაციო საჩივრების საფუძვლების შესწავლისა და გასაჩივრებული გადაწყვეტილების იურიდიული დასაბუთების შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ სს „თ-ის“ საკასაციო საჩივარი უნდა ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს და საქმე ხელახლა განსახილველად უნდა დაუბრუნდეს იმავე სასამართლოს შემდეგ გარემოებათა გამო:

საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებაში მითითებულ უდავო ფაქტებზე, კერძოდ, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 23.05.2008 წლის კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ 2003 წლის 13 მაისს, 1415 საათზე, ქ. თბილისში, ჟ-ას ქ. №12-ში საცხოვრებელი სახლის მეორე სართულზე გაჩნდა ხანძარი, რომლის შედეგად დაზიანდა (დაიწვა) ნ.ს.-შ-ის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონება (ტ. I, ს. ფ. 23-36, 212).

თბილისში, ჟ-ას ქ. №12-ში მცხოვრებ მოზინადრეებს ელექტროენერგია მიეწოდებოდათ სს „თ-ის“ ქვესადგურ მთაწმინდის №7 ფიდერიდან (ტ. I, ს. ფ. 23-36).

შემთხვევის დღეს, სარემონტო სამუშაოების გამო, №7 ფიდერი გარკვეული პერიოდულობით რამდენჯერმე ჩაირთო და გამოირთო. ამასთან, მაღალმა ძაბვამ გამოიწვია მოკლე ჩართვა და შემდგომ - ხანძარი (ტ. I, ს. ფ. 23-36).

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 23.05.2008 წლის კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ ბინაში გაჩენილი ხანძარი გამოწვეულია მოპასუხე ორგანიზაციის მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული ქმედებით, კერძოდ, ხანძრის გამომწვევი მიზეზი გახდა სს „თ-ის“ მიერ უხარისხო პროდუქციის - ელექტროენერჯის მიწოდება (ტ.1, ს.ფ.23-36).

ხანძრის შედეგად განადგურდა ნ.ს.-შ-ის მოძრავი ნივთები და დაზიანდა მისი კუთვნილი ბინა, რის გამოც თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2008 წლის 23 მაისის გადაწყვეტილებით სს „თ-ს“ ნ. ს.-შ-ის სასარგებლოდ დაეკისრა საცხოვრებელი სახლის აღდგენისთვის გაწეული და გასაწევი ხარჯის - 40012 ლარისა და საოჯახო-საყოფაცხოვრებო ნივთების განადგურებით მიყენებული ზიანის - 7250 აშშ დოლარის გადახდა (ტ.1, ს.ფ.23-36). გადაწყვეტილება შესულია კანონიერ ძალაში (ტ.1, ს.ფ. 37-39).

ამრიგად, საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დგინდება კასატორის მართლსაწინააღმდეგო, ბრალეული ქმედების შედეგად ნ.ს.-შ-ის მიყენებული ქონებრივი ზიანი.

კონკრეტულ შემთხვევაში განხილვის საგანს წარმოადგენს არა პირველადი ზიანი, არამედ - ნაწარმოები, უფრო ზუსტად, თუ რამდენად შეიძლება მივიჩნიოთ სადავოდ გამხდარი შედეგი ნაწარმოებ ზიანად. ამდენად, გასათვალისწინებელია ის, თუ რამდენად მიუთითებენ სააპელაციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული წინაპირობები ნ.ს.-შ-ის მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების საფუძვლიანობაზე.

ამისათვის უნდა განისაზღვროს მოსარჩელის მოთხოვნები და მოთხოვნის საფუძვლები, რაც სასამართლოს უფლებამოსილებას წარმოადგენს. უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ამჟამად განსახილველი მოსარჩელის მოთხოვნები უკავშირდება ხანძრის მიერ ქონების განადგურების მიზეზით მის ჯანმრთელობის გაუარესებას და, აქედან გამომდინარე, მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურებას, ასევე მისი მატერიალური მდგომარეობის გაუარესებას (აღებული კრედიტი), შესაბამისად, აქედან გამომდინარე, მატერიალური ზიანის ანაზღაურებას.

განვიხილოთ მითითებული ელემენტები ცალ-ცალკე.

საკასაციო პალატის აზრით, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად მიიჩნია, რომ განსახილველ შემთხვევაზე ვრცელდება მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა, ამასთან ერთად, მატერიალური ზიანის ნაწილში არ არის გათვალისწინებული ყველა ის აუცილებელი ფაქტობრივი გარემოება, რომლებიც ქმნიან მოთხოვნის დაკმაყოფილების საფუძველს, შესაბამისად, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 246-ე მუხლის პირველი ნაწილის გამოყენების აუცილებლობას.

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ კონკრეტული ურთიერთობის თავისებურების გათვალისწინებით არ არსებობს მორალური ზიანის ანაზღაურების ნორმატიული საფუძველი, კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში.

საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ საკმაოდ დიდი მნიშვნელობა გააჩნია ამ ნორმით გათვალისწინებული მიზნის სწორად დადგენას. კერძო სამართლით გათვალისწინებული სხვადასხვა ურთიერთობების შედეგად შეიძლება ადგილი ჰქონდეს მორალურ, სულიერ ტანჯვას, მაგრამ მისი ანაზღაურება განპირობებულია მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, ე.ი კანონი პირდაპირ განსაზღვრავს, თუ რომელი სიკეთის ხელყოფის

შემთხვევაში შეიძლება დაზარალებულმა მოითხოვოს ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისათვის. ამდენად, კანონის მიზანია, შეამციროს, შეზღუდოს ამ ნორმით გათვალისწინებული შედეგის დაუსაბუთებელი გაფართოება, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობა და წესრიგი.

სამართლის მიერ დაცული ერთ-ერთი სიკეთე, რომლის ხელყოფის შედეგად დაზარალებულმა შეიძლება მოითხოვოს არაქონებრივი (მორალური) ზიანისათვის ანაზღაურება წარმოადგენს ადამიანის ჯანმრთელობა, კერძოდ, განსახილველი მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სხეულის დაზიანების ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შემთხვევებში დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისათვის.

განსახილველი ნორმით დადგენილი შედეგის აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს ადამიანის ჯანმრთელობის ხელყოფა, რის შედეგად დაზარალებულმა, ასევე განიცადა სულიერი ტანჯვა, ფსიქიკური სტრესი. სხეულის დაზიანებასა ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენებაში უნდა ვიგულისხმოთ ისეთი ზემოქმედება, რომელიც ხელყოფს ადამიანის სხეულს ან ადამიანის ორგანიზმის შინაგან პროცესებს. განსახილველ შემთხვევაში პირველადი ზიანი გამოწვეული იყო სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო, ბრალეული ქმედებით, რომლითაც ხელყოფილ იქნა ს.-შ-ის არა ჯანმრთელობა, არამედ - ქონება (კანონიერ ძალაში შესული თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2008 წლის 23 მაისის გადაწყვეტილება).

განსახილველი ნორმის ზემოაღნიშნული მიზნებიდან გამომდინარე, არაქონებრივი ზიანისათვის ანაზღაურება გათვალისწინებულია ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შედეგად გამოწვეული სულიერი, ფსიქიკური ტანჯვის გამო, და არა - ქონებრივი ზიანის გამო სულიერი ტანჯვით გამოწვეული ჯანმრთელობის მოშლის შემთხვევებზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში აღნიშნული ნორმის მოქმედება შეიძლება გავრცელდეს ნებისმიერ ქონებრივი ვალდებულების დარღვევისას განცდილი სულიერი ტანჯვის შედეგად ადამიანის ჯანმრთელობის გაუარესებაზე. მაგალითად, ნასყიდობის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შეუსრულებლობის შედეგად და ა.შ., რაც ყოველად დაუშვებელია.

ამდენად, 13.05.2003 წელს საცხოვრებელ სახლში გაჩენილ ხანძართან დაკავშირებული ფსიქოემოციური სტრესი და ხანძრის გამო გამოწვეული ისეთი უარყოფითი ფაქტორები, როგორცაა უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალები და ამ ფაქტორების შედეგად ნ.ს.-შ-ის ჯანმრთელობის გაუარესება არ წარმოადგენს მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის კანონით გათვალისწინებულ საფუძველს (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლის პირველი ნაწილი).

ზუსტად იმის გათვალისწინებით, რომ სს „თ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო, ბრალეული ქმედებით ხელყოფილ იქნა არა ჯანმრთელობა, არამედ ქონება, არ შეიძლება მას დაეკისროს, ასევე მატერიალური პასუხისმგებლობა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 408-ე მუხლის მე-3 ნაწილის საფუძველზე, კერძოდ, განსახილველი ნორმის გამოყენების სამართლებრივ წინაპირობას წარმოადგენს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 408-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად, თუ სხეულის დაზიანებით ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შედეგად დაზარალებულს წაერთვა შრომის უნარი ან შეუძმცირდა იგი, ანდა იზრდება მისი მოთხოვნილებები, დაზარალებულს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი ყოველთვიური სარჩოს გადახდით.

როგორც უკვე აღინიშნა, კონკრეტული სიტუაციის გათვალისწინებით არ არსებობს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 408-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული

წინაპირობები (სხეულის დაზიანება ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენება, მის შედეგად შრომის უნარის დაკარგვა ან შემცირება, ანდა მისი მოთხოვნილებების გაზრდა), რომელშიც იგულისხმება ისეთი ქმედება, რომელიც მიმართულია ადამიანის სხეულის ან ადამიანის ორგანიზმის შინაგანი პროცესების წინააღმდეგ.

აღნიშნულთან მიმართებაში საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებზე, კერძოდ, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ლ. სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს 01.04.2011 წლის №692/40 დასკვნისა და სასამართლო ექსპერტიზის ცენტრ „ვექტორის“ №29/კ დასკვნის საფუძველზე, სააპელაციო პალატამ დადგენილად მიიჩნია, რომ 13.05.2003 წელს ნ. ს.-შ-ის საცხოვრებელ სახლში გაჩენილი ხანძარი (მასთან დაკავშირებული ფსიქო-ემოციური სტრესი) და ხანძრის გამო გამოწვეული უარყოფითი ფაქტორები (უბინაობა, გაუთვალისწინებელი ვალები, ქრონიკული სტრესული სიტუაცია) სხვა ფაქტორებთან ერთად (ასაკი, 2003 წლამდე დიაგნოსტირებული კარდიოლოგიური პათოლოგიის ბუნებრივი პროგრესირება, გენეტიკური წინასწარგანწყობა და ა.შ.) წარმოადგენს ნ. ს.-შ-ის ჯანმრთელობის გაუარესებისა და მისი ამჟამინდელი მდგომარეობის განვითარების ერთ-ერთ მიზეზს.

ამდენად, ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით შესაძლებელია დავასკნათ, რომ ნ. ს.-შ-ის ჯანმრთელობის გაუარესება და მისი ამჟამინდელი მდგომარეობის განვითარება განპირობებული იყო არა ს/ს „თ-ის“ მიერ ნ. ს.-შ-ის ჯანმრთელობის ხელყოფით, არამედ მის საცხოვრებელ სახლში გაჩენილი ხანძრის შედეგად გამოწვეული ფსიქოსოციალური ფაქტორებით, რომლის არსებობის ფაქტი ასევე არ დასტურდება, როგორც სს „თ-ის“ უშუალო გამომწვევი შედეგი. ამდენად, არ არსებობს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 408-ე მუხლის მე-2 და მე-3 ნაწილებით გათვალისწინებული წინაპირობები.

საკასაციო პალატა, ასევე აღნიშნავს, რომ სააპელაციო სასამართლო არ მსჯელობს ნ. ს.-შ-ის ქონებრივ ზიანზე, რომელიც ეხება სადავო პერიოდში აღებულ კრედიტს (ვალებს), შესაბამისად, ამ ნაწილში გადაწყვეტილების შემოწმება შეუძლებელია, რაც უნდა გაუქმდეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის „ეN“ ქვეპუნქტის თანახმად.

მატერიალურ ზიანთან დაკავშირებით, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ აუცილებელია ფაქტობრივი გარემოებების დიფერენცირება. სააპელაციო სასამართლო ერთიან კონტექსტში იხილავს ნ.ს.-შ-ის ჯანმრთელობისა და მისი სოციალური პირობების გაუარესების ფაქტორებს.

ამდენად, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან არ იკვეთება ფაქტები, რომლებიც მიუთითებენ ნ. ს.-შ-ის იმ ქონებრივ ზიანზე, რომელიც ეხება სადავო პერიოდში მის მიერ აღებულ ვალებს. საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ ამ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლომ უნდა გაარკვიოს, ამ ვალებზე მითითებით ნ. ს.-შ-ე ყურადღებას ამახვილებს, როგორც ფსიქოსტრესული სიტუაციის გამომწვევ მიზეზზე (რაც, როგორც უკვე აღინიშნა, სამართლებრივ საფუძველს მოკლებულია) თუ ასევე იმ ქონებრივ ზიანზე, რაც უნდა აანაზღაუროს სს „თ-მა“.

იმ შემთხვევაში, თუ ნ. ს.-შ-ეს მიერ ვალებზე (მის მიერ აღებული კრედიტზე) მითითება წარმოადგენს ქონებრივი დანაკლისის (ზიანის) მოთხოვნის საფუძველს, მაშინ უნდა გაირკვეს და დადგინდეს ფაქტობრივი გარემოებები ნ. ს.-შ-ეს მიერ სადავო პერიოდში აღებული ვალების თაობაზე, კერძოდ, აღნიშნული ვალები რამდენად წარმოადგენს პირველადი ზიანის (ხანძრის შედეგად დამწვარი ქონება) ნაწარმოებ ზიანს, შესაბამისად, ეს უკანასკნელი

რამდენად წარმოადგენს ხანძრის შედეგად გამოწვეული ზიანის უშუალო შედეგს (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლი).

ამასთან ერთად, სააპელაციო სასამართლომ უნდა იმსჯელოს ამ ნაწილში სადავო ურთიერთობის განხილვისას რამდენად მიზანშეწონილია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 246-ე მუხლის პირველი ნაწილის გამოყენება.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლით და

და ა დ გ ი ნ ა :

1. სს „თ-ის“ საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს;
2. გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 24 ივნისის გადაწყვეტილება და საქმე ხელახალი განხილვისათვის დაუბრუნდეს იმავე პალატას;
3. საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

თ. თოდრია

მოსამართლეები:

ვ. როინიშვილი

მ. სულხანიშვილი